

Міністерство освіти і науки України
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка

Дмитро Марєєв

**КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ
З УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТОЛОГІЇ:
навчально-методичний посібник**

Суми – 2021

УДК 81'282=161.2
М25

*Затверджено вченою радою Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка
(протокол № 12 від 26 березня 2021 р.)*

Автор:

Марсєв Дмитро Анатолійович – канд. філол. наук, ст. викл. кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка.

Рецензенти:

Баранник Н. О. – канд. пед. наук, доцент кафедри української мови, літератури та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка;

Колєсник Л. Я. – канд. філол. наук, науковий співробітник Інституту української мови НАН України.

Марсєв Д. А.

М25 Контрольні роботи з української діалектології : навчально-методичний посібник / Д.А. Марсєв. – Суми : ФОП Цьома С.П., 2021. – 40 с.

ISBN 978-617-7487-87-5

У навчально-методичному посібнику подано методичні рекомендації до контрольної роботи і завдання до підсумкового контролю з української діалектології для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Українська мова і література).

Для студентів філологічних факультетів закладів вищої освіти, викладачів, усіх, хто цікавиться діалектологією.

УДК 81'282=161.2

ISBN 978-617-7487-87-5

© Марсєв Д. А., 2021
© ФОП Цьома С.П., 2021

Зміст

Передмова	4
Критерії оцінювання контрольної роботи	5
Орієнтовна схема аналізу тексту	6
Зразок аналізу тексту	7
Орієнтовні форми роботи над виправленням мовних помилок, спричинених діалектним оточенням	10
Контрольні роботи	11
Відомості про населені пункти та інформантів, від яких записано тексти	36
Література для самопідготовки	38
Карта говорів української мови	39

Передмова

Контрольна робота з курсу «Українська діалектологія» має на меті перевірити у здобувачів вищої освіти спеціальності 014 Середня освіта (Українська мова і література) сформованість умінь читати й аналізувати діалектні наративи, записані фонетичною транскрипцією, виділяти риси говірки, установлювати за фрагментом тексту належність його до одного з діалектних масивів; готовність майбутніх учителів-словесників до роботи з діалектизмами на уроках української мови.

Контрольна робота містить три завдання. Перше спрямоване на з'ясування рівня теоретичної підготовки здобувача вищої освіти. Друге орієнтує на аналіз транскрибованого тексту за схемою і визначення належності його до певного говору чи наріччя. Третє завдання передбачає виявлення вмінь застосовувати ефективні методичні прийоми, спрямовані на подолання діалектних особливостей, адже майбутній учитель української мови повинен розмежовувати діалектні та літературні форми, помічати помилки, спричинені впливом діалектного мовлення, й розробляти методику роботи над діалектизмами для успішного подолання в мові учнів орфографічних, орфоепічних, лексичних, граматичних помилок, зумовлених впливом місцевих говірок, при цьому не формуючи у здобувачів освіти уявлення про неправильність діалекту.

Усі діалектні тексти, уміщені в навчально-методичному посібнику, зібрані протягом 2010 – 2020 років автором чи студентами Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка під час діалектологічних та фольклорно-діалектологічних експедицій.

Перед написанням контрольної роботи пропонуємо повторити теоретичний матеріал за рекомендованою літературою, а також викладений на лекціях і винесений на самостійне опрацювання.

Критерії оцінювання контрольної роботи

відмінно	Здобувач вищої освіти глибоко й усебічно розкриває зміст теоретичного питання; вільно володіє навичками аналізу говіркових текстів: самостійно правильно виділяє фонетичні (у вокалізмі та консонантизмі), акцентні, морфологічні, словотвірні, синтаксичні, лексичні та фразеологічні особливості говірки; може встановити її приналежність до певного наріччя та говору; з метою формування культури літературної мови пропонує методичні прийоми подолання найтипівіших помилок, спричинених діалектним впливом.
добре	Здобувач вищої освіти розкриває зміст теоретичного питання, але недостатньо глибоко; наявні певні неточності; допускає незначні недоліки під час аналізу говіркових текстів; може встановити приналежність говірки за її мовними рисами до певного наріччя; з позиції культури літературної мови пропонує методичні прийоми щодо подолання системних та окремих несистемних помилок, спричинених діалектним впливом.
задовільно	Здобувач вищої освіти зміст теоретичного питання розкриває поверхово, без глибокого аналізу; допускає суттєві неточності й помилки під час викладу теоретичного матеріалу та аналізу говіркових текстів (до 40%); користуючись допомогою викладача, установлює приналежність говірки за її мовними рисами до певного наріччя; з позиції культури літературної мови пропонує методичні прийоми щодо подолання окремих несистемних помилок, спричинених діалектним впливом.
незадовільно	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом: не розкриває зміст теоретичного питання; не здатний самостійно проаналізувати діалектний текст, встановити приналежність говірки до певного наріччя; не може запропонувати методичні прийоми щодо подолання помилок, спричинених діалектним впливом.

Орієнтовна схема аналізу тексту

I. Фонетичні особливості:

- вокалізм (континуанти давніх голосних; позиційні варіанти голосних);
- консонантизм (реалізація приголосних, комбінаторні звукові зміни);
- наголошування.

II. Морфологічні особливості:

- іменник (хитання в роді; специфіка граматичних категорій числа та відмінка);
- прикметник (форма – коротка чи повна; відмінювання та ступенювання);
- числівник (особливості словозміни та структури);
- займенник (групи за значенням; особливості словозміни та структури);
- прислівник (структура і семантика);
- дієслово (особливості дієвідмінювання; формотворення; дієприкметник та дієприслівник);
- службові частини мови (особливості діалектного вживання);
- вигук (особливості вживання емотивів, імперативів та звуконаслідувальних слів).

III. Словотвірні особливості.

IV. Синтаксичні особливості (будова словосполучень, простого і складного речень).

V. Лексика і фразеологія.

Зразок аналізу тексту

йа'буду рас'казуват' // з'начит' у нас' тутачки у кан'ци се'ла там у нас' буў сад // і там була га'род'н'а бри'гада // там памидори ви'рашчували / ка'чан':е / гур'ки // ну / а' тутечки ж ваї'на / у'же ж усту'пайут' / н'іміц'і // йа паи'ла да'ц'ойі на / на йі'йі' матер' ка'жу / т'ітко с'текло / хаї ми з' машей' пидем на памидори / уту'ди ж у сад // там ўсе ка'жу / раздвара'й (звучить нечітко – Д. М.) дек ми' пидем // ми за ка'шоўки / матер'ки нам да'ли / і ми ж^м паи'ли ту'ди // паи'ли панари'вали памидори / і не'сем // не'сем / да'ходим да'центра / йак о'це се'час с'іл'са'в'і'т // о'то тут о'це ж м'уст / на мас'ту ста'йіт' дв'і ма'шини ст'рочет' // (с. Домашнин Корюківського району Чернігівської області)

І. Фонетичні особливості:

Вокалізм:

- рефлексія */ѣ/:

- у наголошеній позиції: після передньоязикового – [і]: /н'і'міц'і/; після губного – [іє]: с'іл'са'в'і'т;

- рефлексія */е/:

- у наголошеній позиції: лексикалізовані рефлекси – [і]: /т'і'тко/;

- у ненаголошеній позиції – [е]: /матер/;

- */о/ в наголошених новозакритих складах реалізується в [у]: м'уст;

- монофтонг [и] (<*/о/) в наголошеній позиції дієслівної форми пидемо: /пидем/;

- недисимілятивне акання (реалізація *[о] в [а] в ненаголошеній позиції): рас'казуват', кан'ци, га'род'н'а, па памидори, ваї'на, паи'ла, паи'ли, панари'вали, да'ходим, да'центра, с'іл'са'в'і'т, на мас'ту, ста'йіт';

- відсутність нейтралізації [е] та [и] в ненаголошеній позиції: се'ла, матер, тутечки, пидем, матер'ки, не'сем, се'час; з'начит', тутачки, бри'гада, памидори, ви'рашчували, ка'шоўки, панари'вали, да'ходим, ма'шини;

- наявність [и], що виник внаслідок конвергенції */ы/ та */і/:

бри'гада, ви'рашчували, да'ли, паи'ли, панари'вали тощо;

- збереження давнього [у] у назві огірок: гур'ки;

- відсутність початкового [о]: гур'ки.

Консонантизм:

- твердість [ч]: з'начит, тутачки, ви'рашчували, ка'чан':е, се'час, ст'рочет';

- варіювання [ц'] : [ц]: /н'імц'і, /ц'ойі, але у кан/ци;
- відсутність [й] у парадигмі *підє – підємо*: паш/ла, /пидєм;
- уживання сполуки [ки] (<[кы]): /тутачки, ка'шоуки, матер/ки;
- збереження дзвінкості приголосних у кінці слова: сад, але варіантність ж і ж^м;
- асимілятивне подовження м'яких приголосних: ка'чан'є
- асиміляція за м'якістю: га'род'н'а;
- асиміляція за глухістю: рас'казуват';

II. Морфологічні особливості:

Іменник:

- закінчення -и в ненаголошеній позиції ім. чол. роду II відміни в місц. відм. одн. після [ц]: у кан/ци;
- закінчення -і в ненаголошеній позиції ім. чол. роду II відміни в назив. відм. множ. після [ц]: /н'імц'і;
- збереження давнього закінчення -є з подовженим м'яким приголосним перед ним в назив. відм. одн. ім. сер. роду II відміни: ка'чан'є;
- ненаголошена флексія -єї у формі орудн. відм. одн. ім. I відміни (після шиплячого): /машєї;
- наявність особливих форм *кличного відмінка*: /т'ітко с'/текло.

Прикметник:

- стягнені форми прикметників жін. роду: га'род'н'а.

Займенник:

- Р.в. займ. жін. роду *вона*: йі'йі;
- Р.в. займ. жін. роду *ця*: /ц'ойі.

Прислівник:

- початковий [у] в прислівнику *туди*: уту'ди;

Дієслово:

- інфінітивний суфікс -т': рас'казуват';
- наголошена флексія -єм у 1-й ос. множ. теп. часу дієсл. I дієв.: нє'сем;
- ненаголошена флексія -єм у 1-й ос. множ. майб. часу дієсл. I дієв.: /пидєм;
- ненаголошена флексія -им у 1-й ос. множ. теп. часу дієсл. II дієв.: да'ходим;
- ненаголошена флексія -ут' у дієсл. I дієв. у 3-й ос. множ. теп. часу, що в інфінітиві мають суфікс -а-, а в презенсі – -ай-: усту'пайут';
- ненаголошене закінчення -єт' у 3-ій ос. множини теп. часу дієсл. II дієв.: ст'/рочєт'.

Частка:

- частка хай: хай;
- частка це: це;
- частка то: то;
- частка ж: ж, ж^{III}.

III. Словотвірні особливості:

- дієслівний суфікс -ува-: *рас'казуват*, *ви'рашчували*;
- похідні утворення від прислівника *тут* із формантом -ачки, -ечки: *тутачки*, *тутечки*;
- мішана аббревіатура: с'іл'са'в'і'т.

IV. Синтаксичні особливості:

- поширеність конструкцій із сполучником *дек*: дек ми *пидем*;
- конструкції при дієслівному керуванні з відмінком об'єкта: з іменником-назвою рослини у формі називного – знахідного множини: *панари*^I*вали* *нами*^I*дори*.

IV. Лексика і фразеологія:

Ботанічна лексика:

ка'чан':*е* (можливо, кукурудза чи капуста)

гур'ки 'огірки'

нами'дори 'помідори'

Побутова лексика:

ка'шоўки 'кошики'.

Орієнтовні форми роботи над виправленням мовних помилок, спричинених діалектним оточенням

Вправа 1. Прочитати слова вголос. Простежити, щоб [o] не мав призвука [a]. З'ясувати, у яких із наведених слів [o] вимовляють із невеликим наближенням до [y]. Записати слова фонетичною транскрипцією:

розказувати, городній, помідори, стояти, корова, молоко, говорити, голубка, гостинець, косоокий, сорока, коровай, косуля, комірець, клишоногий, горох, поліція, копати.

Вправа 2. Прочитати речення вголос. Наголошені [e] та [u] вимовити чітко, ненаголошений [e] – із наближенням до [u], ненаголошений [u] – із наближенням до [e]. Затранскрибувати речення:

У машині, яка гуркотіла під молодою смерекою і відлякувала колгоспну худобу, сидів старий дід Микола. Він був одягнений у зелений светр, грубі парусинові штани, оперезаний чи то ременем, чи то очкуром (хто ще ними користується в ХХІ столітті?!). У руках тримав черевики, у які, вочевидь, потрапила вода. Ще б туди їй не потрапити, якщо ти біжиш під час зливи від ангару до автівки по колобанах, оминаючи кіз, овець та тих клятих індиків, яких місцевий бригадир звав «неуправляемі американці», бо не відгукувалися ні на гуль-гуль, ні на тась-тась: прив'яже їх мотузкою до однієї лапи – і креслять цілий день радіуси з діаметрами! *(Текст авторський)*

Вправа 3. Змінити форму слова так, щоб /o/, /e/ перейшли в /i/. Пояснити зміни фонем:

Коневі, вола, у погребі, осені, плоди, радості, на сході, ячменю, стояти.

Вправа 4. Пояснити правопис слів:

Знання, насіння, гілля, клоччя, коріння, уміння, галуззя, спасіння, узлісся, дізнання, багаття, гарбузиння, падіння, плаття, латаття.

Варіант 1

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Українська діалектологія: завдання і значення курсу.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

йа і жила / і жи/ву /ц'ілії с'в'її в'їк у си/л'ї п'їд'л'їсному йал'тушков'ї
'барс'кого ра'їону // а засну'ваў 'наше се'ло м'її прап'рад'їд йаў'тух //
праба'бус'а роспов'їдала шчо / в'їн 'викопаў п'їд 'л'їсом бала'ган //
наро'диў ш'їс'нац'їтиро си'н'їў і 'дочок / а т'ї зас'ваталис' в'їр'х'їўц'ї і ї
промош'чаниц'ї // поси'лилис' на обло'гах і на т'рухан'ї // на обло'гах
'жили ма'нахи / ганушча'ки / ми'киц'ки / а на т'рухан'ї 'жила родина
куз'ми // 'тис'ача дев'а'цот два'ц'атому р'ї...роц'ї йїх ўс'їх
роскур'кулили і пере'си'лили у се'ло // 'наше си'ло ближче до 'цени
(останнє слово звучить нечітко) // мо'їа 'баба ви'їшла 'зам'їж за ма'наха
// в'їн жиў ў 'куре'н'ї на обло'гах / йїў кор'їн'їц'ї ўс'акїх траў / 'дикиї
мед зби'раў в'їд 'дикиє бдж'їл і мо'люс'а 'богу // м'їг з'н'ати прист'р'їт
' / 'жоўни / спи'нити дошч ве'ликиї / гро'зу / м'їг гр'їм в'їд'вести /
перидба'чаў по'году // жиў сам са'м'їс'їн'к'її // од'ного 'разу пок'ликали
його в се'ло в'їдчи'тати по'к'їйник'а // там в'їн по'бачиў мо'їу 'бабу / і
вл'убиўс'а / пос'ватаўс'а / а 'баба зажа'дала шчо в'їн по'кинуў св'її сан
// так д'їд гав'рило стаў сел'а'нином // наро'дили во'ни двох си'н'їў і дв'ї
'дочки // 'жили 'б'їдно / не 'мали не'... 'нав'їт' чим ў'критис'а // тож
г'рубих м'їш'к'їў / 'баба по'шила ве'рету і 'нейу ў'кри'вали // до 'ц'ого 'часу
зберег'лас' на 'нашому об'їс'т'ї ко'мора / пост'ройена ўзруб //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 2

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Описова та історична діалектологія.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

при/ходе моло'дій із с'таростоюу / хл'і'биноюу / з ц'іп'ком с'тароста / з бутилкоюу // с'таўл'айут' на ст'... н'е при/ход'ат' ни/тайут' // 'це / ми 'чул'і шо у вас йе 'д'іўка та'ка шо 'зам'іж / і'тима / ми приишли с'ватат' / не'має в нас та'коїі 'д'іўки / о'це в нас о'с'о та'ке випи'хайут' йа'кес' ма'ле ди... ди'т'а // та н'і не та'ке / а йак пошукат' / ну їд'ім' шукайте // п'іш'ли в 'хату шукат' // ну / наїшли ж ту моло'ду / за... зас'ватал-и йі'йі пос'тавил-и бутил-ку хл'і'бину моло'да розр'ізала 'с'іл-и пове'чер'ал-и // побалакал-и / договорил-ис'а на кол-и там с'ваїба о'с'о 'вопиш'ім чи на суб'оту чи на не'д'іл'у на д'ругу // о // і п'іш'ли старос'ти до 'дому а моло'дій оста'йец'а ноч'уват' у н'і'в'ести // на 'утро... по ро'ботах / бо в кол'госп'і ж ро'били ра'н'іше // по ро'ботах роз'іш'лис'а // о // увечер'і кол-и п'риїде / а кол-и йак не'має йак то і не при/ходе // то'д'і с'ваїба ж на... на не'д'іл'у ж с'ваїба // а до с'ваїби го'товилис'а / т'реба ж бу'ло / і коро'ваї спек'ти / і шиш'к'іў напек'ти / і хл'іба напек'ти / це ўсе ж са'м'і ро'бил-и // куп'л'ат' не бу'ло / де йо'го / ўсе ро'бил'и са'м'і // ну отгу'л'али с'ваїбу // заб'рал-и мол'о'ду / із п'риданім / іс с'ваїби о'це / то по'душ'ки / то / ну шо там 'р'адна ра'н'іше бу'л-и там од'і'яла / бу'л-и 'р'адна / заб'рал-и / повез'л-и до мол'о'дого / остал-ис'а во'ни там у мол'о'дого //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 3

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Поняття про місцеві та територіальні діалекти. Соціальні діалекти.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

їа роспо'в'ім про приготу'ван'а новоп'рас'кого бор'шч'у // боршч' це та'ка тради'ц'ійна укр'айін'с'ка ст'рава // ну 'кожна госпо'дин'а во'на 'варит' їо'го по с'воєму // їа 'також^м їо'го ва'р'у / по 'р'ізному ва'р'у // ну і бу'ває / шч'о їо'го сма'ки не заўжди однаков'і // в боршч' пот'р'ібно обоўяс'ково ва'рити на 'м'ас'і с' 'к'істкойу // дл'а 'мене най'рашч'е дл'а ц'ї'їейі ст'рави п'ід'ходить' 'м'асо сви'нини / 'тойіс' 'можу поло'жит' там ре'берц'а ч'и не'жирну 'к'істку // 'також^м л'убл'у 'дуже 'добрий боршч' із та'койі до'маши'ної 'куроч'ки // а їак'шо зва'рити з до'маши'ної 'кач'ки / то в'ін 'може 'бути 'дуже 'жирним // ну / хто 'л'убит' 'жирне тої 'може ва'рит' ми та'ке не 'варим з' 'кач'ки // ка'ч'ине 'м'асо ми пол'убл'айі'м ф'іниших ст'равах // 'також^м їа п'робувала ва'рити боршч' на 'м'асов'і с' к'ролика // ну теж^м полу'чаєц'а 'добрим / але шоб бу'ло 'добрим к'рашч'е це 'м'асо п'ід'жарити / а 'пот'ім у'же ки'дати у 'воду // ну ос'тан':ім 'ч'асом ми купл'айі'ем 'м'асо / мага'зин'і / ку'рине // п'робувала і на 'н'ому ва'рит' боршч' // теж^м 'можна 'їїісти // ну в'ін 'буде не та'киї 'добрий // ну от / їак'шо ми бе'рем 'м'асо / іс'ви'нини / а'бо там з до'маши'но п'тиц'і / то їа їо'го обоўяс'ково кла'ду ф' хо'лодну 'воду // а їак'шо бе'ру там п'ід'жарений к'ролик / а'бо 'може там їа гово'рила мага'зин:а там 'куроч'ка / то це 'м'асо 'можна пок'ласти і ў'к'і'п'йач'у 'воду //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 4

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Діалектні одиниці (ідіолект, говірка, говір, діалект, наріччя).

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

та ї так с'а 'эжило небо'жатка / та'ка була б'і'да // д'іу'кы 'терл'і на терл'у'ц'ах л'ен // та ї на то'то // та ї ту'ди п'р'ал'і / т'кал'і / та ї так полот'но ро'бил'і / 'шил'і // плах'ты / сороч'к'і та'к'і полот'н'ан'і йак ти'пер' сукекн'к'і а то бу'ли сороч'ки полот'н'ан'і // а по.. а'бо.. // зол'іл'ос'а у пол'иван'ику // 'возил'илос'а / к'расн'і бу'ли та'к'і так крас'но 'пахл'и йак с'а 'выприло / а с'а ка'ч'ало ка'ч'іу'ку // та'ким / шо во'ни та'к'і бу'ли йак пра'сован'і // та ї так с'а 'эжило по'малу так // 'ц'іпами чулу'в'ік'и мол'отил'і с'нопы / ч'вуртку'у // зби'рал'іс'а до н'а л'у'пил'и 'ц'іпами 'тымы по сно'пах / а 'дал'і так 'вийал'і на мл'ин'ку // су'шил'і на плах'тах // 'шобы 'высушилос'а зе'р'но то'то / на 'сонц'у / те ї так зда'вал'и кон'тигит ка'зал'і што 'наа кон'тигит / то ї та'ке / та'ке то 'було жи'т'а // а йаг зда'у худо'бину 'йаку / у т'ім у ра'йон'і / та' да'вал'и на худо'бину 'пунта / но те йак у'же на ты 'пунта та'к'і вида'вал'і та'к'і 'ц'ек'і // те те на ты ти 'пунта да'вал'і паг'і'киї матер'і'ял / 'йак'іі / а'бо 'йак'і хус'ц'а / а'бо 'йак'і цири'в'ік'и / а'бо каст'рул'у 'йаку // та'к'е / та'к'е то 'було жи'т'а // но // ко'пал'іс' ми восе'ни 'бул'бу / 'калис' ми вог'н'а // ва'рил'і ж ми 'бул'бу у каст'рул'ах з'вер'ха прикри'валос'а дер'начко'у // а та 'бул'ба йак с'а зорил'и та'ка бу'ла смаш'на шо не мож 'було йі 'с'іли 'сити / та'ка в мун'дур'і 'такуї / то ка'зал'и в ду'пин'і // то'ды так гово'рил'і //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 5

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Джерела вивчення української діалектної мови.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

п'іс'л'а воїни з'разу / ми ж були шч'е^a невеликими^e / і нас / тод'і ж^м не було такого йак... йак те'пер / а ми виходили із^e та'коїу // з^e та'ким тим / мотуз'ком / і по пше'ниці хо'дили за... за... за'пил'ували пше'ниціу // шче мали... малими чи та'к'і / год'ію' може було по... по 'девят' по'дес'ат' ота'кими шче // а хо'дили ўже на роботу о'то та'ке нас застаў'али шоб ми б'ігали по пше'ниці (сміється) // а тож у на... а ве'с'іл':а спраў'али в нас / то / 'дуже ми'н'іе н'равилос'а // л'у'деї ба'гато // і / молодих ну на столах не було н'іч'ого та'кого йак те'пер // понароб'л'айут' там та'кого 'разн'ого шо / на стол'і не... не ўтої а то // а то / з'вар'ат' капус'н'ак / кар'тошку або 'локишину / і ўс'о // 'локишину та'ч'али тод'і кач'ал'ками^e / не... не...не купу'ввали^e а кач'ал'ками кач'али і р'ізали на т'і на та'к'і ж^м т'і // ку'соч'ки / і о'то та'ку 'локишину ва'рили // а те'пер і / 'музика була ї танц'ували і с'н'івали і / 'лоўко було // а те'пер / те'пер 'дуже / 'дуже ши'карно о'це одбу'вайут' ц'і саїби // ми тод'і так одбу'вали і було весел'іше // о'то та'ке / на роботу хо'дили шче ж невеликими були / во'лами^e / во'лами^e 'йїздили^e // плу'ги // ц'і ж... // т'ід'і... к... ми 'мени'ї / то / т'аг... / то 'кон'і во'дили / а / а с'тарш'і там т'рошки х'лопці були / то т'і / плуг / плуг дер'жали / і о'то ж^м так о'рали // і на_пол'і було хара'шо / ми по'йїдимо шче ї ка'тайемос' на плу'гах пос'і'даєм і 'йїдемо (сміється) / чи к'ін'ми чи би'ками / то / о'то... о'то 'так тод'і було / п'іс'л'а воїни було то... //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 6

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Короткі відомості з історії української діалектології.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

ранше то при/ходили ж сва/ти / о / с'вататис'а до моло/дойі це в'ід
моло/дого / о / при/ходили с'вататис'а / о / бат'ки / з хл'ібом і с'іл'у / о
// у н... шч'ітаї у моло/дойі / тут / ну то/же ж стр'іч'али / са/жали за
скіл / обго/вор'ували / ко/ли ве/с'іл':а / йа/к'і там пи/тан':а о/це ота/ке
бу/ло // о / ну а так же ж зай/аву пада/вали так йа/к і те/пер / так і ту/д'і
// о / п'і/то'ра м'іс'ац'а / пла/тили в с'іл'с'к'ій рад'і / моло/дій пла/тиў /
ну / йа не знай/у те/пер с'к'іки ж п'лот'ат а то/д'і шос' руб'с'емс'ат
пйат' чи шо во/но пла/тило/с'а // о // ну і... і с'ваїба так йа/к і / дру/ж'ки //
шч'ітаї / св'ітил'ка / ўсе / сва/ти / ъ'іл'це / коро/ваї // о // о/це дивен' // о
// моло/дій при/ї/жсайе до моло/дойі // о // тут моло/ду шч'ітаї у/же
ўд'івали // там йа/кас' і / ж'інка та/ка / моло/да зам'іж'н'а / ж'інка / або
по... т'і ж дру/ж'ки / о / уд'івали // і то/д'і йі/дуть на пе/репис' // о / ну
ми то пе/ре/писували/с'а у клуб'і / а так же ж йі/дуть у с'іл'с'к'у ра/ду ж
/ пе/ре/пису/юц':а // о // стр'іч'а/ють же" ж дес' же ж / викуп за моло/ду
т'ребу/ють // о // ну шч'ас йа не знай/у чи св'ітил'ки йес'ц' чи не/має // ну
/ це та/к'і бу/ли ота/к'і в'ін'ки // о // ну так йа/к о/це ос' / сон'а до/пуст'ім
/ о/це ота/к'і д'і/уч'атка бу/ли у св'ітил'ках // о // та/к'і бу/ли ц'в'іти / о /
і о/то во/на дер/жала тої св'ітил'ник з'ваўс'а в'ін // ну ра/н'іше хто
с'таўл'ало с'в'ічку в тої св'ітил'ник / а хто так тої св'ітил'ник // о //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 7

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Зв'язок діалектології з іншими науками.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

еж |доўгу ж'ис' пра|жи|ла йа не |думала шо с|тул'ки |буду ж'іт' ме|не зда|роўіе ўс'у ж'іс' не|важне бу|ло / не|важне йа ба|л'ела|часта і |густа / і ба|гата чим ба|л'ела це так се|жу а // ба|гата ба|гата // ну // виж'іла / боз' даў / не з|найў // йа |д'умаіу ма|ллис' ста|рйіе бат'|к'і мо свек'р'е // йа л'у|била свек'р'оў сва|йіх // йа не неу... не ста|ралас' ад йіх ади|ти да ска|р'ейе ад:е|лица да ска|р'ейе шоб ад йіх ж'іт' н'е // да |самого // ат на|чала і да кан'ца |доўга |ж'ил'і |разам |доўга ўсе бу|ло і ва|ни за |мене_на|в'ерно ма|ллис' // йа |часта у |шутк'і ка|жу а |можє ка|ли два|нацет' год же с|векар жиў / два|нацет' год а|дин жиў // і йа ж'іо|го / з|нала шо вон л'у|бит' |йести шо вон // ўсе з|нала шо |тойе // дак ка|жу а мо ка|лис' чим не ў|га|дила_к_ун кае от да|жи|веш ма|йіх га|доў дак па|бачиш // у|це сме... сме|йус' так |часта са|ма се|бе / ка|жу так // о|тойе // п'роста шо у ра|ду |нашому бат'|ки ма|йі не ж'і|ли |доўга / так |доўга // не дечу|а (останнє слово звучить нечітко) йа п'роста ака|зalas' ж даўга|ж'іт'ел' і сест'ра ма|йа |тоже // а та|д'і шче ў нас та|ка ж'ис' сла|ж'илас' шчо ми у |д'етства ў нас не бу|ло // у нас не бу|ло |д'етства у нас ми з|малку па|знали ў|с'акє |горе ў|с'акє ўсе // дак шче сес'т'ра жи|ве шче на три |годи ма|лодше жи|ве_це_ми_дв'е тут на |хутар'і та|к'і |баби жи|вем // а то і дв'і |йест' та|к'і_йа_о|це |думала і со|годн'і ўс'е|да |д'умаіу шо / хто ас|танєца на |хутар'і ж'іт' ? / заўс'ім |мала ас|танєца л'у|деї //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 8

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Типи діалектних явищ української мови.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

аб'р'аду негде не¹ма йак у нас / с'куїки йа не була на с'вад'бах / ¹даже через пйат' к'ілометроў ас'ма'ки ¹зоўс'ім там не та'к'і / йе'к'і ў нас / н'есн'і сп'івали / у нас ва'но / с'вад'ба це була п'йеса // пан'і'маєте? / приходили с'ватат' / мала'ди приходиў і браў двох старас'тбў / но б'рали старас'тоў та'ких шо ў'м'ели гама'н'ет' // шо ў'м'йели ўсе ска'зат' // ва'ни у'це за'ходет' / а ми о'це йшли йшли / па'бачили / сл'е'ди куніц'і з'начит' / приш'ли мо вас тут д'е'вица йе і начи'найут' с'ватат' // с'ватат' приходи'ли / мати мала'дого пек'ла хл'е'бину ве'лику / у'матувала / вузел / бутилку га'р'елки і да'вала два старас'ти було с'таршаму старас'ту / а мала'ди ўже йшоў так приш'и прист'е'баї же / мо не знаў чи п'оїде / д'івчина чи н'е // ¹вопичем приходи'ли ва'ни с'ватат' / ну ўже ж / у нас не було / хустки да'ват' / рушни'ки ц'о'го не було / рушни'ки да'вали там у'же йак с'вад'ба // приходи'т' у'же ж ва'ни пачи'найут' с'ватат' / було та'ке шо / у нас та'ка була / лоўка / д'іўчина / у'же не'ма йі'йе ва'на с'тарше ад ме'не / дак / за раз приш'ло с'ем старас'т'оў / ад с'е'мох мала'дих с'ватат' йі'йе (посміхається) // ну угаш'чали / туйки / перших сва'т'оў // са'дили за стбл / туйки хто / перши приходи'т' с'ватат' / а було та'ке шо / у'же на ... йек ... м'ої / возраст дак у'же йшли на дага'вору / йек йа ска'зала шо приходи'те с'ватат' у'же п'ридут' //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 9

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Діалектні відмінності української мови в наголосі.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

^сорок деу^йатому ^роц^і ми^нулого сто^л^ім^:а п^ішоу^йа в ^першій клас
// уч^ител^коу бу^ла в^ера олек^с^ійіуна забол^отна // ну / од^сид^іли ми /
ч^о^тир^і уроки чи п^іят^ // уч^ител^ка і^каже / так ^д^іти / од^і^вайтес^а
їд^іт^ до^дому // ну а х^лопц^і йес^ х^лопц^і // в старі^ну було ^б^іл^а
нашої і ш^коли / во^рота // ну ми ўт^р^ох / да^вай ка^тац^:а на йіх // а
п^от^ім по^бачили ми / ди^ректора ш^коли / бузу^на ана^тол^іа // і /
пос^какували / іде^мо // зустр^іч^аймос^ із ди^ректором допо^бачен^а //
ана^тол^ій дем^н^анович // а в^ін у в^ідпов^ід^ нам / х^лопц^і / ви ^дуже
зан^ати? сп^іши^те з^дорово? // да н^і ана^тол^ій дем^н^анович // ну йак
н^і то^д^і ^д^омте з^і м^нойу // йа вам ро^боту дам // от ми ^думайім
пронес^ло / не по^бачиу ди^ректор ш^коли шо ми на во^рот^ах ка^талис^ //
за^ходимо в ^кори... шк^іл^ний кал^і... кори^дор // в^ера олек^с^ійіуна
наша уч^ител^ка ви^ходе із^к^ласу / поди^вилас^ на нас / а ви х^лопц^і
ч^о^го тут? // та ана^тол^ій дем^н^анович / нас завер^нуу // ну во^на
моу^чки о це пош^ла в уч^ител^с^ку // ана^тол^ій дем^н^анович ви^ходить^
с:^вого каб^і^нету / так х^лопц^і ч^о ви стої^те ? / і^д^омте з^і м^нойу //
за^воде нас у ву^чител^с^ку // розд^а^гайтес^а // ви^майте ^зошити /
книж^ки / і уч^іт^ уроки / ви ж до^дому не сп^іши^те / на во^рот^ах
ка^тайітес^ //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 10

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Вокалізм. Характеристика українського діалектного вокалізму. Відмінності в системах голосних фонем у діалектах української мови.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

йак /курачку принос'ет' / тади за мала'дуйу / ну ка'го там із /род'іч'оу / да так із: на'комага^о /може /тогон / 'д'елайет' /ж-еничину за мужи'ка // а мужи'ка за /ж-еничину над'а'йут' у сарах'ван // 'в'імажет' йа'го в /сажу хара'шо // а тади иче і / вон йак пр'ад'иш дак /м'ічку /туйу на бара'ду при'в'ес'ет' / шоб же йон йак /д'едушка / пахабоху (останнє слово звучить нерозбірливо) (сміється) // дак во'тета в'іход'іл'і ўже /йета /пара 'в'ідут' / нар'е'жона'а / стр'е'кат' тих что /курачку н'а'сут' / сн'е'данк'і наз'і'вал'іс'а // ну / тих хто 'в'ідут' / і та'р'елка_ш / чарачка / за'куска / йа'ни н'е: ета ж н'е /наша мала'даїа // проч_йе_йета н'е /наша було так што ї за'вал'івал'і / абд'і'рал'і то'їа // х / пака'жи хто /ета та'к'їїе / а тади ўже в'ізи'ват' /п'есн'і сва'д'обнийе ж кра'с'івийе /п'ел'і // а тади ўже в'іход'е мала'ди з мала'дой // а: во'тета ї /наш'і" / мала'ди з мала'дой / ук'лон'е'ца / паз'драствуйеца / ми пр'ос'ім вас да /хати // а /курачку /должни ж /йетийе ба'йари то дружк'і ж н'а'сут' /курачку // а /йета ба'йари стр'е'каїе д'же і хто па'п'ер'еда /тим'і /ету /курачку / т'і (сміється) / т'і ба'йари а'тим'ет' / чи дружк'і ун'а'сут' // і в гар'мошку ха'вал'і // /курачак да / і ха'вал'і у ка'го йо тру'си дак у тру'си (сміється) //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 11

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Варіанти та відповідники фонем /і/, /е/ в різних українських діалектах.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

- колис' вис'іл'а то так'е було // зачиналос'е шче^о у п'ятницю зачинали мол'уд'і в'інок пл... плес'тиє // лиз зач'ел'е і л'иш'ел'е / у суботу ўже / док'інчилиє тої в'інок // і молод'і пок'лали на 'голову / молода ішла просити в т'ім в'інку // а / то / у суботу / і в суботу було вис'іл'а сходилос'е на коровай // називалиє коровай / сходилис'е 'л'уди с приносаме / хто ш_чим // 'ж'інка / казати це? / 'ж'інка з 'куркоу / ч'олов'ік ішоу колач'і а'бо хл'іб / два колач'і а'бо два хл'ібиє // тоди їх при'малиє / там була тка ви'чер'у // а у ни'д'іл'у с'а називалос'е до_сл'убу / зноу с'и сходили 'л'уди у'же н'іч'о не 'несли // лиш ішлиє до 'церкви ди'витис'е ієк молод'і будут сл_уб б'рати // приишли в'ід сл'убу с'ідали за с'кіу / зноу при'ман'е 'було // а у 'веч'ер / по т'і:м об'ід'і по ве'чере молод'і чи молода ішла за ст'іу / а ішли в'етати / дарувати // сам 'перез'д ішоу 'тато і 'мама / 'р'ід'н'і / а по 'тому у'же ўс'і чу'ж'і да'валиє з'рош'і і іє'кес подарок // це було у не'д'іл'у // а ў поне'д'і'ноу зноу шч'а с'и сходилиє // і шч'е зноу при'ман'е називалес'е / називаўсе про'п'ий у'же //

- Як?

- проп'ий // о / так'е // а це шо там записуйе? //

- Ви говоріть, розкауйте.

- ну те й / те ўже та'ке / 'було // ну / і тоди іак ше / у'же / і на тої проп'ий / ієк то 'кажут / приходиу / ўже ішоу молода ўже 'з'ібрана заўїезана у 'фус 'ц'і //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 12

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Варіанти та відповідники фонем /o/, /и/, /a/ в різних українських діалектах.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

хо^овалис^а од^н'емц^і'іу // вирил^і о^окоп // поза^алазили в о^окоп / си^д'іли в о^окоп^і / а^н'емц^і хо^дил^і // мамка / йайка / йайка // а хто зна шо ка^зат' // да / і сто^йали^н'емц^і // о / тої / сто^йау / ну йак / об^воз^с // т^н'і // ну / ти^і ж на переда^ву пош^ли / а / тий^і од:у^хали // наши дож^но не од:у^хали / а тий^і од:у^хали / сто^йали по^хатах // сто^йали по^хатах / йайки т^ребували мол... м^леко / да^ваї // нас повига^н'али с^хати / а са^ми^в в^хат^і жи^ли // о^це т^лак^і бу^л'и воїни / не даї бог^х не^кому / шоб^бил^{ше} во^на ї не вер^талас^а воїна та^кайа заб^рала ўс^іх л^удеї / ўс^іх моло^дих х^лопц^і'іу (тяжко переводить подих) // с^к'ік^і ійх бу^л'о х^лопц^і'іу / у^с'ім би бу^л'о м^істо / а то^д'і / та^ке приш^ло шо і д^ад^ка ў^бито (схлипує) // ос^талас^а леб^{'і}... сест^ра дво^іуродна сир^отоїу (плаче) // хот^{'і} йа сир^ота бу^ла без^оматер^і / у нас бу^л'а гар^на мати / ма^ч'у / ма^ч'уха // жи^ли не д^уже гар^но / хата зго^р'іл^а // приш^лос^а жит^{'і} в са^райах / і на квар^т'ірах // так жи^л'и шо х^тозна йак во^но / ну ўже п^трошки пожи^л'и / да ї зноў та^ке са^ме ста^ло // х^{'і}ба це жис^{'т} та^кайа ? шо / іди л^{'і}чис^{'а} і да^ваї з^роши // х^{'і}ба це жис^{'т}? // йак ко^лис^{'а} жис^{'т} була шо / хаї там і л^{'і}ч^{'і}ли так / ну вс^{'е}дно ш^и бес^платно / а ш^{'а}с у^се за п^лату // х^{'і}ба це м^ожно? //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 13

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Гіперизм у галузі діалектного вокалізму.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

ну йак? / стр'іч'айуц'а / догово'р'айец'а моло'дій і моло'да за'писува...
запи'ват' мого'рич / моло'дій приде ос'в'ідч'увац'а / 'обшим / бат'кам
/ шо, в'ін 'буде с'ватат' // ну / при'м'ерно у ч'ет'вер чи / чи в суботу
при'ходиў воло'дій і при'ходе йо'го дру'жок / їдвох при'ход'ат' // о /
у'ход'ат' у'хату / здо'роўкайіц'а // ну / цеї / дру'жок 'каже / шо приїшли
ми до вас // а 'бат'ко ти... 'каже / ч'о'го ви приїшли до нас? / а у вас йе
'д'іўка / а в нас йе 'парбок // і ми 'думайім / 'обшим / зару'читис'а // ну /
с'і'дайут' за ст'іл // о / т'рошки поба'лакайут' / а 'то'д'і моло'дій і
моло'да / ідут' гу'кат' / моло'дого 'бат'ка і ма'т'ір // т'і со'б'і
гу'л'айут' / а во'ни там чи нож... 'п'ішки / ми хо'дили 'бат'ком 'п'ішки /
'д'ідом з тво'йім // с'у'ди при'ходили до'д'іда та до 'баби // о / то'д'і
при'ход'ат' бат'ки // о / і там моло'дойі 'обшем / 'бат'ко та 'мати /
хре'шчениї / хре'шчена // 'опшим чи брат ци сист'ра / ус'і с'і'дайут' за
ст'іл / у'же ж йак 'бат'ко і 'мати приїшли // ну так догово'р'айуц'а на
ко'ли с'ваїба // о // шо до 'ч'о'го // веч'е'р'ійут' і рос'ход'ац'а // ну йак
при'ходе с'вад'ба / во'ни (останнє слово звучить нечітко) ж готоў'л'ац'а
до с'ваїби / ж'інки со'б'і / а т'і со'б'і // у ч'и'ет'вер // о / моло'да / уста'йе
/ 'бат'ко і 'мати 'їс'і // у ч'ет'вер 'обшим пе'ч'ут' у йі... ц'і // ну йак
то'б'і ска'зат' 'шишки / кала'ч'і // коро'ваї / у'се 'обшим пе'ч'ут' // іде
'мати гу'кайе 'опшим л'у'деї с'ход'ац'а // 'м'іс'ат' // і пе'ч'ут' // і
сп'і'вайут' 'обшим так / а то'д'і / повит'а'гайут' із 'печ'і // і
роз'ход'ат'с'а //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 14

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Явища афези, апокопи та синкопи в діалектах.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

- ну ¹були ¹викуп¹лєтини // хо¹дила з ¹друж¹ками ¹моло¹да дв¹і ¹друж¹к'і хо¹дили по си¹л'і // про¹сили на вис¹'іл'а / кло¹н'алис'є' // при¹шл¹и ўже до¹дому ¹вечер / ¹було ¹поўно то¹тих д'іў¹чат / х¹лопц'іў / ¹музика / танц'у¹валиє // ну // на ¹друг'іі ден' у¹же / ўже / шли / і с¹тари'і ¹л'уди кот¹р'і бу¹ли п¹рошене // кот¹р'і бу¹ли п¹рошени ¹над'у // ну / рихту¹вали на вис¹'іл'а / ди¹тину // ни так ¹йак ¹нин'і ¹тижде^н' дв'і ни¹д'ілі / ш¹тири дн'і рихту¹вали // шо там? / ¹запрашту зва¹рили / голу¹бц'і / ка¹пуста // ¹к'істо з ро¹солом // там ¹йак'іх // ро¹гал'к'іў напи¹к'ли / за¹в'іванц'і // ну // не^н було так ¹йак ¹нин'і го¹р'ілки так не с¹тавиў на сто¹л'і ¹йак ¹нин'і наста¹ўл'айут' пл'а¹шок // ¹дали пу там ну два ¹йік'і грам до¹ўкола пере¹йшло од слу (останнє слово звучить нечітко) / ўс'о // ¹п'іво так ¹само // ск¹л'анка / ¹вилиў ск¹л'анку / ск¹л'анку ¹випила ¹пива ўс'о // ¹б'іл'ши то / не ¹було ¹п'йаних та¹к'іх ¹йак ¹нин'і / ¹йє ¹п'йаних ¹досит' л'у¹деї / ¹були ўс'і тви¹рези // ¹музика / танц'у¹вали // ну ту¹ди ўже // дару¹вали ¹йак то каза¹ти / дару¹вали //

- Хто як хотів.

- ну тм сп'е¹вали до да¹рован'а ¹йак не ¹мала ¹матере / чи ¹бат'ка не ¹мала / сп'е¹вали ¹йє ¹файно до' да¹рован'а // ¹моло¹да ¹плакала не так ¹йак ¹нин'і см'і¹йец'а // ко¹лис' ¹плакала ¹моло¹да / с¹плакалас' і ¹дуже сп¹лакалас'є // а шче ¹йак шла на чу¹же си¹ло // ¹йак шла на чу¹же си¹ло //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 15

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Консонантизм. Склад приголосних фонем у говорах.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

о/це жс йак с/в'етка од'їш/ла ўже од нас / ме^н'і /саша і /каже /¹мамо з/найїш шо? // ти на кро/ват'і // о/це де йа спл'у / на /ношках попи/ши х/рестики // а йа ка/жу а /нашч'о? // ну так т/реба // ну от ска/жи ми^н'і дл'а /ч'ого? // ка/зала с/в'етка / хот' хто поро/биў / хто на йі/її спит' /¹буде стра/дат' до к... до к'ін'ц'а /жиз'н'і / а хот' хто поро/биў / йа зро/била там / так шо хто /буде спат' на т'її кро/ват'і а йа жс с/пала ўже на йї / о / /буде стра/дат' // а во/ни ўже /зиркалис'а // /думайу /господи п/раведніі / йак це /можна? / ізро/бит' хто на т'її кро/ват'і / і ну й так і полу/ч'їлос' / шо шо йа йїх напи/сала / йа то напи/сала к/реїдоіу / а /толку с /того йак йа дур/на н'іч'ого не з/найїу // нахрес/тила таї к/ришка жс на /ц'ому // ну і так із тих пор йа і стра/даїу / в'їд/коли йа з дво/ма /палками хо/жу // в'їд/коли ў /мене пока/р'упл'ен'і /ручечки шо н'і рози/гну н'і зог/ну он йа/к'і / і /ноги так /само і /терпл'і / і о/це / не з/найїу // ч'і /с'одн'е чи /заўтра // /зайдеш у мед/пунт // /с'одн'а /зойа хто і зна ко/ли п/рїйде во/на на виход'н'і /їїзде до/дому а дом у /нейі аж дес' за адр'ї/їаш і/ўкоїу ка/зала в сторо/н'і да/леко дес' // о //баба бу/ла / ста/ра ста/р'їша ўже за /мене / о / ну йак це йак хо/дила во/на до /мене так пи/тала // ка/жу / так ото /каже бу/ло у/се і кри/чит' і о/це йак одйї/ж: айу / а во/на кри/чит' чу/жих л'удеї / л'їчиш а йа ота/ка не/годна і ти ме/не не пол'їчиш //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 16

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Фонема /ф/ у діалектах. Фонема /г/, /г'/ у говорах.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

молод'ї / согла'шилис'а з'начит' шоб поже'ниці'а / от бат'ко і мати і'дут' до сва'т'ї'ї / і до моу'л'айуц'а / коли с'ваїба /буде і йак // до'пуст'ім бат'ко // рос'казує шч'о з'начит' / т'реба ж на коли с'ваїбу / он'р'ади / покуп'л'ат' / молод'їй куп'л'айе / молод'її / обр'ад / хва'ту / кол'цо // о / і // у'же ж почи'найут' во'ни / го'товиц'а на ве'с'їл':а // го'тоу'л'ац'а на ве'с'їл':а із та'ким же^м ж^м / бат'ки / согла'шайуц'а / сва'ти // шо да'ваїте о'це на та'ке то в'ремн'а // і 'буде з'начит' с'ваїба // во'ни / одружац'а / і / буде ўже о'ц'а ж молод'а / 'буде // молод'їй да'їе її' сво'їе ї'міа чи / тої // сво'їу хва'мил'ї'їу // і от во'ни // соби'райуц'а на с'ваїбу / о'собено мати'р'ам / т'реба ж не'к'ти і 'диви'єн' / і шиш'ки / да'рит' же ж л'у'д'ам / тим гост'ам сво'їм // коро'ваї пе'ч'ут' // у молод'ого а ў молод'ойі 'диви'єн' // ну // пе'ч'ут' йа'кїй у'даўс'а / йак то 'кажут' // і то'д'ї ж на гу'л'ан':і / во'ни ўже // розда'ї'ут' // молод'ого зустр'ї'ч'а / молод'ого зустр'ї'ч'айут' / до молод'ойі // йак при'їїде молод'їй // до молод'ойі / так тут 'ц'їла с'ваїба б'ї'жат' / л'уди з'начит' / 'ди'їл'ац'а йак шо до 'ч'ого // о // а по'том / у'же за'вод / за'вод / за'ходе молод'иц' до молод'ойі / бе'ре молод'у і / 'їїдут' на 'роспис' // то'д'ї / рос'пиш'уц'а там / і ўже то'д'ї 'їїдут' на сво'їу // іс:во'їїми обр'адами з у'сим д'руж'є'м'ка / бо'їарин // о //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 17

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Приголосні [дж], [дз], фонема /л/ та її варіанти у говорах української мови.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

била малайя / била ваїна // бат'ку забрал'і н'емци // жи'л'і паи'т'і
б'із ра'д'іт'іл'оу'їес'т' н'еч'ага било / ха'д'іл'і на / пол'е саб'ірал'і
гн'і'луйу кар'тошку // п'ак'л'і'ладк'і с тей кар'тошк'і / вот (сміється) о
ето та'кайя нам би'ла жис'т' // у'д'еств'і // ад'еца'н'е у'вашто би'ло
// абуц'а'нада було // знач'іт' на'сочк'і саб'е'д'елал'і / бел'ін'к'ііе
м'ел'іам // а'тапач'к'і'д'елал'і'ч'орнийе вугал'ком / штоб в'іеч'ером
хара'шо ха'д'іт' гу'л'ат' // ха'т'елас'а ж на'д'еца / а ку'п'іт' же
н'егд'е било і н'езаш'ма // ну та / ха'д'іл'і / у кал'хоз'е на т'ок с'в'інак
саб'ірал'і шоб бу'рак'н'а'їел'і // та'к'і'ч'іс'т'іл'і ці'пами мала'т'іл'і
ж // і / как ска'зат' нам'трудна би'ло / ну / н'екаму нам пад':ер'жат' //
ох'боже'боже'боже н'е даї бог'ўспам'і'нат' / ету / воспом'і'нат' / ету
дол'у // ра'ботал'і і мала'т'іл'і це'пами / і ка'с'іл'і // ўс'о'д'елал'і //
вара'ват' н'і да'вал'і н'іка'му / сразу'їесл'і паї'майут су'д'іл'і // би'ло //
бу'ло ж ра'ботал'і / ра'ботайі'м а'їес'т' / хоч'ім / у кар'ман ук'раї / а
брига'д'ір паї'маї // вот і / і пра'пала ўс'о // га'тов'іл'і / боршч ва'рил'і /
суп // ладачку п'і'кла / бу'ло сп'і'к'ет' / ладачку па'дас'т' на п'еч'а йа на
п'еч'і с'е'ажу // ка'жу м'ін'е даї м'ін'е бл'ін / даї м'ін'е бл'ін / а'на
м'ін'е даж бл'ін // а б'рату даї / а б'рат у'з'аї т'рошк'і м'ени'ш'і // йа
ка'жу л'а йе'му'бол'ше а м'ін'е м'ен'ш'і / а'на да'ваї с'уда йа с'час
с'важу // цап'ц'ийі бл'і'ни / заб'рала ат нас паха'вала / с'ед'іт'е
їеи'т'е //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 18

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Палатальні приголосні [ж'], [ш'], [ч'], [дж'] у частині говорів. Кореляція [р], [ц] і [р'], [ц'] у говорах української мови.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

у ¹моїм жи¹т'у ¹доўго ко ¹б'іл'а ¹мама йа не жи¹ / то¹му шчо ¹мама / ¹моја р'ідна ¹мама / ¹перид кол'ідою / ¹перид кол'ідою ішла у... до ¹калуша / на кол'аду купувати продукт і¹ // і р'ічка за¹мерзла була / ла¹вок не ¹було // і так шо ¹мама ¹п'ішла / на л'ід / і де л'ід бу¹ / за¹мерзл і¹ на ¹тих і¹ вод... ти¹чин'і ¹води / л'ід бу¹ за¹мерзлий / і ¹мама ¹думала шо переїде ¹чериз л'ід // д'ішла до ¹сери¹дини р'ічки / л'ід проло¹ми¹с'а / і ¹мама п'ішла п'ід ¹к¹ригу / п'ід л'ід / на / на ¹дно у ¹воду // ¹вода ¹була ¹глубока так шо йі¹йі ¹було по¹п'ід па¹хи // то¹во во¹ди і ¹йна не ¹могла ¹живо ¹в'іратуватис'а / і н'ікого там не ¹було / ¹шоби йі ¹помо¹гли ¹в'іратуватс'і і ¹йна ¹доўго там ¹мучилас' // ¹в'ішла де йа¹кос' ¹мучено / с ¹того ¹л'еду / с ¹тойі во¹ди // і нев'ер¹нулас'і до¹дому без¹ база¹ру // вер¹нулас'і до¹дому // і ¹мама // а йа то¹д'і ма¹ў йак'раз¹ п'і¹р'ік // ни ¹було ¹иче п'і¹року бо йа / у ¹лис'топад'і ¹род¹жени¹ // а от у ¹с'ічни ¹мама йшла на / на ба¹зар то йа бу¹ три ¹м'іс'іц'у ¹с'ого // а / та / три ¹м'іс'іц'і // і ¹мама на д'іс'тала ¹двох¹сторон:е за¹палин'а / і / по¹хору¹вала / ¹чут' н'і р'ік і по¹мерла // йа ос'та¹с'а без ¹мама у п'і¹р'ік ¹мама по¹мерла // і йа ¹уже ли¹ши¹с'а без ¹мама // ли¹ши¹ йа с'і без ¹мама ну ¹бат'ко ¹иче бу¹ не¹ста¹рїй // і ти¹чен'і¹у там не¹доўго ¹сроку / ¹жи¹ни¹с'а // ¹жи¹ни¹с'а ¹ўз'а¹ со¹б'і то¹ї ¹другу ¹ж'інку // і // з¹начит' у¹ни ¹жи¹ли / так ¹йак ¹бог¹ ¹прика¹за¹ў ¹добре ¹жи¹ли // ¹але ¹це ¹була ¹дл'а ¹мене ¹мачуха ¹йна // ¹мала ¹уже ¹сво¹її ¹д'іти за¹чила ¹мати // і / ми¹не / так ¹г'і не ¹ува¹жала / ¹гек ¹сво¹їїх ¹д'іти¹ // ¹уже ¹була ¹р'іж'ни¹ц'а / ¹було ¹р'іж'ни¹ц'а / і так ¹ичо ¹йа / ¹шчо ¹йа / ¹мучино ¹вир'іс ¹до ¹шк'іл'ного ¹в'іку // п'і¹шо¹ў ¹йа до ¹ш¹коли //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 19

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Кореляція за дзвінкістю / глухістю у консонантизмі українських говірок.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

ба¹т'ко у¹мер / ба¹бус'а у¹мерла // це ўсе з ¹голоду // і б¹рат'ік во¹лод'а / це ўсе з ¹голоду т¹ройе / по¹мерли // і д'ад'ко / по¹мер / це ўсе з ¹голоду // це ўсе / це ўсе в т¹риц'ім т¹рет'ім год'і // це ўсе в т¹риц'ім' / у т¹риц'ім' т¹рет'ім год'і // то¹д'і ш / у сорок ¹перв'ім год'і / поча¹лас'а ў ш¹колу ходити йа / мабут' з се¹ми год / п'ішла / чи йа й не з¹найу ¹а¹к ¹і¹і¹ то (говорить тихо) // по¹ходи¹ла ч'о... ч'оти¹р'і / ч'оти¹р'і к¹ласи // то¹д'і во¹їна // сиди¹мо ж на ўроц'і / у¹читил'ка бу¹ла ол'га ївановна / а ч'олов'ік у ¹нейі бу¹ мі¹кола ва¹сил'овоч // в'ін заїшо¹ / поцилу¹ва¹й ії ка ну / прои¹ч'аї¹ куколко / ме¹не на фронт / ўже во¹їна ме¹не на фронт / а во¹їна бе¹ремен:а бу¹ла // то ми то¹д'і ўс'і опу¹стили / а пи¹сали ўже / ну ж іше ¹зошити бу¹ли // це ўже п'іс'л'а во¹їни / пи¹сали хто на га¹зет'і / хто на шпа¹л'ер'і / хто на ч'о... ну в'кого й ¹зошити бу¹ли де бу¹ли ба¹гач'і / ну йа ўже не / не с¹тала / ходити ў ¹ш¹колу // от о¹це ўже ¹дило бу¹ло п'іс'л'а то¹д'і ж во¹їна то // во¹їна / во¹їна / во¹їна // і по погр¹ебах хо¹валис'а / і ди по боло¹тах // і де ми т'іки не бу¹ли / йа п'ішла / ма¹ма ка схо¹ди уз¹наї шо там у ба¹бус'і // з боло¹та о¹так ¹виткну¹лас'а / танки їдут / і їдут / то од¹на за ¹однейу / а йа йшла о¹це ¹поки по во¹д'і / а те¹пер ¹хочу шоб і ¹ноги не бол'іли // по ¹пойас по во¹д'і йшла ж чи наўпрос¹тец' же шоб теж / н'іде н'ікого // а там с¹кирда дв'і с¹кирди с'іна сто¹їали і там і с'іни ¹видно бу¹ли / ¹видно к¹расни бу¹ли в с'інов'і // шос' йа так пон'а¹ла / ну ме¹не н'іх'то не зач'е¹ти¹ / йа ¹вийшла з бо... / ¹виг¹лана з боло¹та йа не про¹їду до ба¹бус'і / а тут з¹разу й ба¹бусина ¹хата / йа не про¹їду //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 20

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Явища асиміляції, протези, епентези, метатези в діалектах.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

йа вам роска'жу йак йа іш'ла /замуж // с'ваталис'а / то'д'і наме'чали / те'пер же бач йак / 'тийе а то'д'і ве'нок од'і'вали /л'енти й на'мисто /моло'да / спод'ница і хвар'тух // і / у'же ж рос'писуй'ца у с'ілса'в'ім'і приш'ли роспи'салис' і ўсе // ну то'д'і ўже с'вад'бу // субота назна'чайеца а / у вод'ну не'д'іл'у хл'іб ме'н'ай'ут' // при'ходит' моло'ди до моло'дой ме'н'ай'ут' хл'іб // а на дру'гу не'д'іл'у с'вад'ба // у'вечер'і моло'ди не'се гос'тине'ц / моло'ди / і све'тилки / у моло'дого / а ў моло'дойі дру'жки / моло'д'ож'і іс'ходица і гу'л'ай'ут' /вечор // а на /заўтре /йіде по моло'ду // у'же з'аби'райе моло'ду при'водит' / сва'тійў сво'йіх і дру'жки / у'се і то'д'і во'зили / ма'шин у нас не бу'ло / 'к'ин'ми // уби'рай'ут' ко'н'а / у цв'і'ти ду'гу // і /йіхали по моло'ду // і моло'ду при'возет' іш'че /коло дво'ра о'це накла'д'ут' о'гн'у / і шоб кин' перес'какуваў /через' те пудс'мал'уй'ут' (розказує сміючись) у'же шоб не ўтек'ла моло'да / це та'ке ро'били // у не'д'іл'у с'вад'бу гу'л'ай'ут' у'же ж там і там // у моло'дойі сво'йі / а ў моло'дого сво'йі // а ў пане'д'ілок із'ноў /в'ечер'і і там і там пе'чут' блин'ц'і // а ў /середу / од моло'дойі і'дут' про'в'ідуват' до моло'дого моло'ду // у'же чи ўден' чи /вечором ко'ли / про'в'ідайт' моло'ду / а ў суб'оту і'дут' на од'водини // ўже ж'моло'ди з моло'дойу і'дут' до / до моло'дойі бат'к'іў // о'це так с'вад'бу гу'л'али ка'лис' / он с'кико //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 21

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Морфологія. Спільні і відмінні риси морфології говорів. Різновиди морфологічних відмінностей.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

це було в 'сорок п'ятому 'роц'і // ден' по'б'еди буў // а в нас була б'іда / 'голод' / роз'руха // н'іч'ого не 'було / н'і 'йісти / 'н'іч'ого / н'і ў'братис'а до ш'коли п'ішли до ш'коли / були ўс'іл'аки / 'д'іти д'ітеї 'було 'дуже ба'гато // по / по т'рит'іт' ч'ітири ду'ш'і в к'ласах було по два по три к'ласи // ў с'іл'і // о // не 'було шо ў'зутис'а н'і ўд'а'гнутис'а // 'мама 'чоботи с'кине 'себ'і / 'я ў'зуйус'а ти їду до ш'коли // приїду ш'коли / ски'дайу 'мама ўже ўзу'вайец'а // 'йісти не 'було шо / ва'рили / бура'ки / ма'мути // 'йіли бура'ки // ро'били бл'інчики з бура'чин'а / з лоб'оди // 'ніл'і кар'тофл'і гл'е'д'іли по 'я'мах де по'мерзл'і // 'тоже пек'л'і бл'інчики / а го'род' пере'копували 'тоже на'ходили кар'тофл'і 'йіли // та'к'і наші т'еш'к'і ро'ки були // ўчит'л'і / рос'казуйут ў ш'кол'і / у'рок про'вод'ат / а 'я с'ид'у за 'партоўу 'думайу шо 'я 'буду 'йісти ? / шо 'мама зва'рит 'йісти ? / 'я не 'думала шо ў'чити'л'і м'н'і / 'кажут шо там / шо і за'дачки по'йасн'уйут чи шо // м'н'і в 'голову то не 'шло / 'я не 'т'іл'ки 'думала а'би шос' / шос' з'йісти // та'к'і наші ро'ки були т'аш'ки // а 'сорок 'с'ом'ому 'роц'і / 'мене 'бат'ко буў // о / ти б приїшоў з в'їні / та і би 'ц'ілий буў по'раненій шо й зо два 'раза 'але / 'в'іжйу // приїшоў з в'їні в 'сорок 'с'ом'ому 'роц'і // 'йіхали ми / 'йіздили в 'западу по хл'іб' // там зе'рна шос' / 'робл'ат чи шос' м'н'аїут ізир'на / в'ін зам'ін'аў там шос' два 'пуди 'того зе'рна // і доїї'жайе до с'танц'ііі ко'пегнут / і там пере'вели ст'р'елки / а пол'вагон'і буў по'ломаній / а в'ін / прова'люс'а і ўпаў // ту'ди на рейку / і в'ід'р'ізало о'бидв'і но'ги // 'бат'ко лі'шиўс'а биз н'іг // то ўже зе'рно не доїшло до нас / так ми голоду'вали //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 22

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Характеристика діалектних особливостей змінюваних і незмінюваних частин мови.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

у триц'ятому году / нам да'л-и по 'пуду му'ки // іс кол'госпу хто п'ішоў у кол'госп / то'му з'нач'ит' да'л-и по 'пуду му'ки / а хто не п'ішоў у кол'госп т'ім не да'вал-и / і ко'л-и мама ви тої / іспек'ла 'первиий раз х'л'іба і / ми пос'ідал-и / 'йісти / дак 'мама нам по с'кибоц':і по од'н'йї 'т'іл'ки да'ла / а ми й 'просимо даї іш'ч'е 'мамо / а во'на 'каже не 'можна 'д'ітки / бо ви о'с'о де с'к'іки х'л'іба ц'о'го не 'йїл-и а те'пер ви мн'а'кого х'л'іба поійс'те шоб на... же'л'удок вам не по... не по'гано бу'л-о // ну а то'д'і ж / нача'ла в ш'кол-у йа хо'дит' // то'д'і ж у 'вос'ем деў'йятому го'ду // і дож'дал-и / 'конч'ила йа ш'кол-у / у 'сорок 'первому го'ду ко'л-и // а 'н'імец' усту'пиў / у // у два'нац':... два'нац':атого / чи о'динац':атого? / о'динац':атого у 'рубанку 'н'імец' усту'пиў у 'сорок 'першому го'ду о'динац':атого / 'вере'с'н'а // і 'н'імец' йак усту'пиў дак йак ст'рашно бу'л-о йїх дожи'дат' // бо і шо / хто ї зна шо нам 'буде // і... хо'дил-и і заб'ірал-и / ко'го мол-о'ко йес'т' про'сил-и з'начит' шоб да'ваїте мол-о'ко / м'л-еко / м'л-еко да'ваїте йайц'... 'йайка да'ваїте / а в нас са'ме / ко'рова 'йаишчуром бо'л'іла / дак / в 'ідро на'дойімо мол-о'ка / 'мати не'си йім хай во'ни по'даўл'ац':а т'ім мол-о'ком (сміється) / бу'ло / 'йаишчуром не 'можна бу'л-о 'йісти мол-о'ка //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 23

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Загальна характеристика лексики українських діалектів. Основні типи діалектних відмінностей у лексиці.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

- с'ваїби у'це (сміється) / гу'л'али а йак же //
- ве'ли ж сва'тиў / шук п'ят' чала'в'єк / сва'ти при'ходили / да // с'ватали // ве'черали та'д'е / гу'л'али / спе'вали //
- не так йак те'пер //
- а с'ваїбу гу'л'али // та'д'е ўже мала'да / у вен'ку 'ходе / зве / на с'ваїбу / і мала'да і дру'жка // ве'нок / 'л'єнти у'же ж / мала'да ж йак мала'да //
- у 'краснийє спад'ниці 'пере ж 'цейє //
- у спад'ниці та'кийє / 'чехлики 'вишитийє // о // у'вечер'і та'д'е ўже ка'ли с'ваїба / при'ходе мала'д'н'ож //
- у'вечер'і / у су'боту //
- у'вечер'є / у си'боту мала'до'ж при'ходе с'ваїби гу'л'али 'ти'ки в не'д'іл'у // мала'д'ож при'ходе у си'боту 'в:ечер'є // мала'д'ож у'же ж 'ц'іли 'вечер гу'л'айет' / спе'вайет' / тан'цуюет' / із'райет' / на 'заўтре с'ваїба / 'йедет' / на мала'ду 'йездили ка'н'ами та'д'е 'ранше // на ка'н'у при'єжд'байет' // о / і шче ж і мала'ду прада'вали // йес'т' та'кийє х'лопци шо пас'танет' 'каже пла'ти 'д'єн'ги мала'дойі не прада'мо // а йа'ки у'же бист'р'єйши //
- ск'рин'у заб'рат' не (далі не чітко звучить) //
- да / да // йа'ки бист'р'єйши дак дес' у вак'но ўс'коче // о / 'каже ўже з'роши не 'нада / йа ўже тут / 'кала мала'дойі / мала'да за ста'лом се'дит' // о / і це так у'же ж с'ваїбу ж гу'л'али / гу'л'айет' / гу'л'айет' / та'д'і павез'ли да мала'дого / на 'заўтра ў пане'д'єлак не'сут' с'н'єдат' мала'деї // і 'ц'іє шо 'в:ечер'і мала'д'ож гу'л'ала // о / і ста'рийє 'л'уде сва'йі дак не'сут' с'н'єдат' у'же мала'деї / да мала'дого //
- с'н'єдат' не'сут' //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 24

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Склад діалектної лексики з погляду її походження. Архаїчні риси лексики українських діалектів.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

хо^ддили на ро^боту в кол^госп / йа не хо^ддила в кол^госп / йа ^лт'іки хо^ддила за ^лматер // ^лмати в парни^ках ро^била / дак бу^ло йак ^цейе / ку^ди там ^лнада ^лматер'і дак ме^не по^слала // в парни^ках там по^ливат' ^лдосто / а то^д'і // бу^ла нас / та^ки д'і^учата невелики / а у с... сад о^ттут бу^у / дак / бу^ло брига^д'ір / про^си^у / мате^р'і^у ^лнаших / шоб вис^лали нас / ^лкаже / д'і^уч'атка ^лб'іл'ше з^робл'ат' чим ви (сміється) // дак ми ^йаблука бу^ло соб'і^рали там (сміється) // та^ке / а то^д'і ўже ж^м / йак с'ім к^ласо^у ^лкончила / у^с'і д'і^учата бу^ли с^тариши / на ро^боту пош^ли // ну і ми^н'і ж ^лхоче^ц'а а ^лдома не пус^т'кайут' ме^не // о це ко^рова забол'іла ^лбудеш ко^рову ^лпасти йак це ж ^лпасти йак у^с'і д'і^уч'ата / у бота^н'ічному са^ду ^лробл'ат' // пош^ла і йа ^лп'іс'л'а с^еми к^ласо^у // йа^ка йа там бу^ла / зага^дали ми^н'і кра^пиву рват' // да не рука^виц' не да^ли не и^чо йа ^лруки по^жалила (сміється) // о два д'н'і / побу^ла / і ^лб'іл'ше ї не пош^ла ту^ди // не поворот^ие^не (останнє слово звучить нечітко; сміється) // о / а ўже то^д'і / пош^ла в бол'ни^ц'у // ^лмен'ше не при^мали // дак йа / обма^нила ^лпаспорт / ка^жу ми^н'і на при^пис'ц'і / і не ска^зала ж^м ^лправел'ний го^да ^лб'іл'ше шоб же ^лприн'али // а ўже йак у^ходила / трудо^ву ^лпишут' йа ка^жу з ота^кого то ^лгоду / дак в'ін сп^рави^у ми^н'і трудо^ву (сміється) // ота^ке // ро^била кру^гом //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Варіант 25

1. Розкрити зміст теоретичного питання.

Діалектна диференціація української мови на синтаксичному рівні.

2. Проаналізувати фрагмент тексту, виділивши в ньому діалектні риси. Визначити, до якого наріччя, говору він може належати.

ко/лис' ви/с'іл'а начи/нало/с' ро/битис' а ў су/боту / в су/боту /в:ечир'і // ў су/боту /в:ечир'і при/ходили ж'ін/ки / при/ходили / х'лопц'і / д'іўчата / п'лели в'інок з бар'в'інку / моло'д'і // е / то'д'і /вечир'і т'реба було моло'д'і про/сити моло'дого / а моло... моло'дому моло'ду // йак'шо в од'ному си/л'і це було / то во'ни / нап'риклад / моло'да іш'ла до моло'дого а моло'диї ішоў до моло'дойі т'реба так / зро'бити шоб во'ни не ўст'р'ілис' а на до'роз'і були // і йак'шо моло'диї приїшоў до моло'дойі і в'ін стара... іїм там начи/нали ўгои'чати там го'р'іўку да'вали та'ке ўс'о / і іїм т'реба було ско'р'іше ўс'тати за с'толу / шоб зас'тати моло'ду в /н'ого / /дома / а моло'д'і т'реба було ско'р'іше ўс'тати шоб зас'тати моло'дого це буў та'киї з'вичай / то'д'і // йак'ўже / п'лели в'ін/ки ц'і / п'лели в'інок моло'д'і то'д'і / були друж'ки с'ідали за стил' ўс'і / а ц'і друж'ки ро'били со'в'бі букети / букети бу'ли / з 'ц'ого / з /лоїу та'кого / та'к'і букети цв'іт'нен'ки і ўс'і друж'ки с'ідали в р-ад // а / х'лопц'і / друж'би / при/ходили // от нап'риклад в од'нойі друж'ки бу'ло п'ят' букетиў // о / чи три букети / і во'ни ўс'і три/мали іїх со'в'бі там п'ід по'доўком так о три/мали со'в'бі на ко'л'іна / і /опичим / йак'і д'іўч'ата х'лопц'і та'к'і шо л'уб... л'уб'.. до/пуст'ім п'ят' х'лопц'іў та'ких шо н'равит'с'а іїм од'на /д'іўчина / во'ни мог'ли би п'ід'їїти до /нейі п'ят' раз іїм мог'ла би при/шити букети // і во'ни іїї да'вали з'рош'і //

3. Із метою формування культури літературної мови на основі виділених рис говірки запропонувати ефективні методичні прийоми подолання найтиповіших помилок, спричинених діалектним впливом.

Відомості про населені пункти та інформантів, від яких записано

тексти

№ варіанта	Відомості про населений пункт ¹ та інформанта
1	с. Підлісний Ялтушків Барського району Вінницької області від Олени Іванівни Труханської, 1947 р.н., освіта – вища
2	с. Спасове Новгородківського району Кіровоградської області від Шпак Поліни Дем'янівни, 1939 р.н., освіта – 4 класи
3	смт Нова Прага Олександрійського району Кіровоградської області від Загорулько Вікторії Миколаївни, 1978 р.н., освіта – вища
4	с. Либохора Турківського району Львівської області від Бугринець Марії Миколаївни, 1935 р. н., освіта – 4 класи
5	с. Артелярщина Зінківського району Полтавської області від Тягло Віри Яківни, 1937 р.н., освіта – 8 класів
6	с. Сухе Кобеляцького району Полтавської області від Гончар Віри Федорівни, 1950 р. н, освіта – 8 класів
7	с. Кучинівка Сновського району Чернігівської області від Булденко Марії Федорівни, 1921 р.н., освіта – 8 класів
8	с. Ушня Менського району Чернігівської області від Буркици Ганни Тарасівни, 1941 р.н., освіта – середня спеціальна
9	с. Кальченки Білопільського району Сумської області від Заболотного Василя Пилиповича, 1941 р.н., освіта – 10 класів
10	с. Мефедівка Середино-Будського району Сумської області від Розумної Катерини Василівни, 1944 р.н., освіта – 6 класів
11	с. Щитівці Заліщицького району Тернопільської області від Загарії Василини Михайлівни, 1939 р.н., освіта – 7 класів
12	с. Червона Слобода Буринського району Сумської області від Щербак Євгенії Трохимівни, 1929 р.н., освіта – 2 класи
13	с. Митлашівка Драбівського району Черкаської області від Тараненко Ганни Іванівни, 1944 р.н., освіта – 8 класів
14	с. Чаниж Бурського району Львівської області від Зозулі Констанції Станіславівни, 1938 р.н., освіта – вища
15	с. Плавнище Роменського району Сумської області від Андрієнко Ганни Олександрівни, 1926 р.н., освіта – 3 класи
16	с. Біленщина П'ятихатського району Дніпропетровської області від Воробйової Ксенії Михайлівни, 1927 р.н., освіта – 4 класи
17	смт Шалигіне Глухівського району Сумської області від Приходної Анастасії Михайлівни, 1932 р.н., освіта – 4 класи
18	с. Берлоги Рожнятівського району Івано-Франківської області від Ясінця Дмитра Йосифовича, 1924 р.н., освіта – 4 класи
19	с. Микола-Комишувата Красноградського району Харківської області від Шмат Харитини Іванівни, 1927 р.н., освіта – 4 класи
20	с. Волинка Сосницький район Чернігівської області від Пацюк Валентини Михайлівни, 1932 р.н., освіта – 3 класи
21	с. Михайлівці Мурованокуриловецького району Вінницької області від Яцюк Ніни Миколаївни, 1938 р.н., освіта – 7 класів

¹ Районування представлено за адміністративно-територіальним поділом на момент запису.

22	с. Рубанка Бахмацького району Чернігівської області від Заєць Парасковії Федорівни, 1926 р.н., освіта – 4 класи
23	с. Радомка Семенівського району Чернігівської області від Кучми Анастасії Яківни, 1925 р.н., освіта – 4 класи та Островської Парасковії Кіндратівни, 1937 р.н., освіта – 4 класи
24	с. Велика Димерка Броварського району Київської області від Полозюк Марії Тихонівни, 1942 р.н., освіта – 7 класів
25	с. Капустяни Тростянецького району Вінницької області від Лапчевської Поліни Михайлівни, 1951 р.н., освіта – 8 класів

Література для самопідготовки

1. Атлас української мови: в 3 т. Київ, 1984 – 2001.
2. Бевзенко С. П. Українська діалектологія. Київ, 1980. 246 с.
3. Гриценко П. Ю. Ареальне варіювання лексики. Київ, 1990. 272 с.
4. Дорошенко С. І. Боротьба за грамотність і культуру мови учнів в умовах діалектного оточення (у школах Сумської області). Суми, 1956. 32 с.
5. Жилко Ф. Т. Нариси з діалектології української мови. Київ, 1966. 307 с.
6. Конспект лекцій з української діалектології: для студентів напряму підготовки 6.020303 Філологія (українська мова і література); укл. В.М. Куриленко, Д.А. Марєєв. Глухів, 2014. 96 с.
7. Марєєв Д. А., Чарнякевич Ю. В. Організація самостійної роботи здобувачів вищої освіти під час вивчення діалектології: український та білоруський досвід. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»*. 2020. № 3. С. 78 – 87.
8. Матвіяс І. Г. Українська мова і її говори. Київ, 1990. 168 с.
9. Цінько С., Марєєв Д. Вивчення діалектної лексики засобами ІКТ. *Дивослово*. 2016. № 5. С. 13 – 16.

Навчально-методичне видання

МАРСЄВ Дмитро Анатолійович

**КОНТРОЛЬНІ РОБОТИ
З УКРАЇНСЬКОЇ ДІАЛЕКТОЛОГІЇ:
навчально-методичний посібник**

Комп'ютерний набір, верстка: Марєєв Д. А.

Підп. до друку 08.04.2021.

Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman.

Папір офсетний. Друк офсетний. Ум. друк. Арк. 2,33.

Ум. фаб.-відб. 2,33. Обл.-вид. арк. 1,61.

Тираж 100 пр. Вид. №19.

Видавець і виготовлювач:

ФОП Цьома С.П. 40002, м. Суми, вул. Роменська, 100.

Тел.: 066-293-34-29

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

серія ДК, № 5050 від 23.02.2016